

Қора дона (Седана)

17:00 / 29.12.2020 17506

Арабча матнларда «ал-ҳабба ас-савдаа» номи ила зикр қилинган нарсаның сүзмасында «қора дона» шаклида таржима қилдик.

Чунки ушбу «қора дона» нима экани ҳақида уламоларимиз күп тортышканлар. Күпчиллик уни «шунбиз» номли қора рангли дона эканини таъкидлаган. Аслида, у қорамтириң яшил бұлар экану, лекин күпчиллик қора сифатини айтишга одатланған экан. У «қора зира», «хинд зираси» деб ҳам аталар экан. Бизда «седана» ҳам дейилади.

Қадимги ҳадис шархи китобларида ва тиб китобларида бу нарсаның қандоқ қилиб ишлатылса қайси дардга даво бўлиши ҳақида саҳифа-саҳифа маълумотлар ёзилған. Мақсадимиз бошқа бўлгани учун бу васфларни четлаб ўтамиш.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نَحْمَدُهُ عَلَيْهِ وَنَسْأَلُهُ
كُلَّ مَا يَعْلَمُ وَمَا لَا يَعْلَمُ
كُلَّ مَا يَعْلَمُ وَمَا لَا يَعْلَمُ
كُلَّ مَا يَعْلَمُ وَمَا لَا يَعْلَمُ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қора дона ўлимдан бошқа ҳар бир дардга даводир», дедилар».

Икки Шайх ва Термизий ривоят қилишган. Унинг лафзи қуидагича:

«Сизлар мана бу қора донани лозим тутинглар. Чунки унда сомдан бошқа барча дардга шифо бор. Сом ўлимдир».

وَذَوْبُ مُكْيَلَعٌ إِلَاقَفِ صَرِيمَ قَلَعُونَعُهُ لَلَّا يَصْرِقَيْتَعَ يَبْأُنْبَلَحَدَوْ
أَهُورُ طَقَاً مُثَاهُو قَحْسَافَ أَغْبَسَ وَأَسْمَحَ أَهْنَمَ اُودُحَفَ، أَدْيَوْسَلَةَ بَحْلَا
شَئَاعَنَافَ، بَنَاجْلَا آدَهَوْ بَنَاجْلَا آدَهَ يَفِتْيَزَرَتَأَرَطَقَبَ وَفْنَأَيَفَ
وَدَهَ يَفَنَإِلُوقَيَمَلَسَوْهَيَلَعُهُ لَلَّا يَبَنَلَعَمَسَأَهَنَأَيَنْتَتَدَحَ
إِلَاقَمَاسَلَا آمَوْتَلُقَمَاسَلَانَمَآلَإِادَلُكَنَمَآفَشَءَادُوسَلَةَ بَحْلَا
يَرَاحُبَلَأُهَاوَرَبَّوْمَلَأَ:

Ибн Абу Атийқ розияллоху анху бир беморнинг олдига кирди ва:

«Сизлар мана бу қора доначани лозим тутинглар. Ундан беш ёки олти дона олиб, майдалаб туйинглар. Сўнгра унинг бурнига зайдун ёғи билан мана бу тарафга, мана бу тарафга томизинглар. Оишанинг менга айтишича, у Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг:

«Албатта, мана бу қора донада сомдан бошқа барча дардга шифо бор», деганларини эшитган экан», деди.

«Сом нима?» деган эдим.

«Ўлим», деди».

Бухорий ривоят қилган.

Шарҳ: Ушбу ҳадиси шарифларда «қора дона»ни ўлимдан бошқа барча дардларга даво экани қайта-қайта таъкидланмоқда. Бу маънени қандоқ тушунмоқ керак?

Уламоларимиз бу саволга атрофлича жавоб берганлар. Уларнинг ҳамма жавобларида ҳам ушбу ҳадиси шарифларнинг маъносини сиртдан кўрингандек тушунмаслик кераклиги таъкидланган.

Хаттобий:

«Бу ерда умумий гапириб, хусусийни ирода қилиш қоидаси ишлатилган. Бу ерда ҳамма дардлар дейишдан, рутубат ва балғамдан келиб чиқадиган хасталиклар ирода қилинган», деган эканлар.

Абу Бакр ибн Арабий бўлса:

«Табиблар наздида «қора дона»дан кўра асал барча дардга даво бўлишга яқинроқ. Шундоқ бўлса ҳам баъзи хасталикка йўлиққан кишилар асал иссалар озор топадилар. Аллоҳ таоло асалда одамлар учун шифо бор, деган бўлса ҳам уни ғолибо маъносида тушунилгандан кейин «Қора дона»ни ҳам шунга яқин маънода тушуниш лозим», деган.

Бошқалар:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам давони хастанинг ҳолига қараб туриб власф қилар эдилар. У зотнинг «қора дона» ҳақида айтган гаплари маълум кишиларга тегишли бўлган», деганлар.

Ушбу фикрларни жамлаб ҳаммаси ҳам тўғри фикр эканини тасдиқласак

яхши иш қилган бўламиз.

Яна қўшимча равишда таъкидламоғимиз лозимки, ҳақиқатда «қора дона» ўша вақтда, ўша муҳитда мавжуд бўлган кўплаб хасталикларга даво бўлганини табиблар тасдиқлаганлар.

Ҳозирги замонда эса «Қуръон ва Суннатдаги илмий мўъжизалар ҳайъати» ҳаракати билан ўtkазилган илмий баҳслар ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг «қора дона» ҳақида айтган ҳадиси шарифлари тиббий мўъжиза эканини тасдиқлади. Бу ҳақида алоҳида китоб ҳам чоп этилди.